PROBLEMATIZAREA PROVENIENȚEI ȘI EVOLUȚIEI GRUPULUI FINANCIAR-INDUSTRIAL CA GRUP DE PERSOANE JURIDICE CU SCOP LUCRATIV

PROBLEMATIZATON OF THE ORIGIN AND ECOLUTION OF THE INDUSTRIAL FINANCIAL GROUP AS A GROUP OF LEGAL PERSONS WITH A PROFING-MAKING PURPOSE

Alexandru CUZNEȚOV, ORCID: 0000-0002-2738-5620
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 334.73:336.71
e-mail: cuznetov_alexandru@yahoo.com

Pentru diversificarea și îmbunătățirea producerii, micșorarea cheltuielilor și majorarea profiturilor, antreprenorii se asociau în diferite grupuri de afaceri. Un rol deosebit joacă și *grupul financiar-industrial*, având la bază capitaluri atât financiare, cât și industriale, care substanțial contribuie la formarea unei entități economice puternice, care, în final, duce la dezvoltarea economică fructuoasă a statului.

Grupul financiar-industrial reprezintă o serie de companii, unite printr-o structură de gestionare comună și sursă de creditare, în care un rol îl joacă, de obicei, o instituție financiar-bancară (banca). Companiile incluse în acest grup nu reprezintă, în mod necesar, interesele unei anumite industrii, ele pot efectua o varietate de activități pe piață, producând diverse tipuri de marfă, iar investițiile sunt realizate dintr-o singură sursă [1,p. 401].

Doctrinarii A.A. Turceac, L.S. Bariutin și L.S. Berșadscaia susțin că *grupul financiar-industrial* este o formă asociativă între întreprinderi industriale și instituții financiare bazată pe relațiile de interdependență economică și financiară. Acest grup poate funcționa ca un ansamblu de subiecți economici (de obicei, persoane juridice) sau activează ca întreprindere-mamă și întreprindere-fiică, fie funcționează pe baza îmbinării activelor cu scop de integrare tehnologică sau economică [3, p. 110].

Savantul A.G. Movsesean caracterizează *grupul financiar-industrial* ca o uniune benevolă de organizații care activează în domeniul producerii de mărfuri și servicii, instituții bancare sau alte instituții financiar-creditare, întreprinderi de stat și municipale, companii de investiții, fonduri de pensii private, organizații de asigurări și alte tipuri de întreprinderi ce asigură procesul investițional și funcțional al grupului [3, p. 30].

Cercetătorul S.A. Lutoșchin consideră că *grupurile financiar-industriale* sunt uniuni mari formate din diverse întreprinderi, companii, precum și instituții financiare direcționate atât spre eficientizarea procesului de producție, cât și spre îmbunătățirea mijloacelor de producere prin interacțiunea capitalului financiar și industrial cu atragerea cunoștințelor din sfera tehnico-științifică [4, p. 22].

Totuși, care a fost necesitatea fuzionării industriașilor și finanțatorilor în asemenea grup?

Considerăm că asocierea acestora este condiționată de cerințele stringente în dezvoltarea și creșterea afacerilor pe viitor, afaceri care au ajuns la un punct maxim în evoluție, iar extinderea acesteia nu este posibilă fără modificări serioase.

De aceea, pentru analiza perspectivelor și dezvoltării ulterioare a grupurilor financiar-industriale, trebuie să înțelegem, inițial, cauza și condițiile apariției acestora, prin prisma cercetării originii și evoluției lor.

Distingem ***următoarele etape istorice în geneza și progresul grupurilor financiar-industriale***:

1. ***Apariția primelor grupuri, sfârșitul sec.XIX-prima jumătate a secolului XX***. Este prima etapă în formarea uniunilor industrial-financiare sub forme de *trust* și *sindicat*. Această etapă, în istoria economiei mondiale, se remarcă prin procesul profund de monopolizare a industriei. Astfel, trusturile și sindicatele au fost principala formă de asociere a monopoliștilor.

Paralel, legislațiile antimonopol și antitrust, adoptate de către statele lumii (exemplu, *Legea antitrust a lui Șerman* din 1890 în SUA) au avut o influență impunătoare asupra mecanismelor de remodelare și de modificare a formelor organizaționale a grupurilor de întreprinderi. Fapt ce a contribuit la adaptarea, la formarea și corectarea tuturor tipurilor de grupuri industriale mari existente, iar în final influențând direcțiile de ocolire a legislației în vigoare ce reglementa procedura lichidării trusturilor și sindicatelor.

2. ***Progresul și dezvoltarea grupurilor de întreprinderi, anii 1950-1970***. După finalizarea celui de-al Doilea Război Mondial, începe o nouă etapă în dezvoltarea și formarea grupurilor financiar-industriale. Principalul catalizator fiind situația instabilă a economiei globale, provocată de distrugeri uriașe, de epuizarea resurselor materiale și financiare ale țărilor europene și ale coloniilor lor.

Concomitent, s-au modificat și sferele de influență politice și economice. Spre exemplu, Germania a pierdut teritorii bogate în resurse, aflate sub protectoratul său, iar Marea Britanie a devenit unul dintre cei mai mari debitori, având datorii fabuloase față de SUA. Din acest motiv, în anii ’50 ai sec. XX s-a început procesul de unificare a afacerilor în diferite domenii ale economiei producătoare. Ca rezultat, în anii ’60 ai sec. XX, grupul financiar-industrial devine principala formă de organizare a uniunilor monopoliste: în jurul unor instituții financiar-bancare sau holdinguri se alipeau întreprinderi cu independență economică pur formalistă [5, p. 254].

Un rol important în acest proces l-a avut și revoluția tehnico-științifică, care a influențat progresul și dezvoltarea grupurilor financiar-industriale. Acestea, în comparație cu prima jumătate a sec. XX, puțin câte puțin, au început să controleze și domeniul tehnologiilor informaționale, și telecomunicațiilor, proces ce a durat până la începutul anilor ’80 ai sec. XX. Fuziunea de diferite întreprinderi, în cadrul unor grupuri, a făcut posibilă creșterea semnificativă a producerii industriale în țările europene și în SUA, ceea ce a dus la dominarea economică a acestora pe plan global.

3. ***Consilidarea pozițiilor grupurilor de întreprinderi pe piață, anii 1980-2010*.** Începutul anilor ’80 ai sec. XX dă startul demarării unei noi etape în dezvoltarea și

consolidarea pozițiilor grupurilor financiar-industriale, factor facilitat de procesul de achiziționare a acțiunilor din cadrul diferitor societăți pe acțiuni ce prezentau interes economic pentru marile grupuri financiare.

Astfel, grupurile financiar-industriale deveneau proprietarii pachetelor de control în companiile subordonate, transformându-se cu timpul în holdinguri. Acest proces a fost influențat de diminuarea producției industriale în țările Europei de Vest și în SUA, factor ce a determinat și diversificarea grupurilor financiar-industriale, care și-au activizat acțiunile de procurare a acțiunilor întreprinderilor din alte țări. Etapa analizată este remarcată și prin apariția masivă a grupurilor financiar-industriale din sfera prestărilor de servicii: companiile de asigurări, structuri de consultanță (*consulting*) etc.

De accentuat, că anume aceste forme de grupuri de întreprinderi s-au recomandat, din punct de vedere atât teoretic, cât și practic, ca fiind eficiente în afaceri pe planul economiei mondiale. La începutul anilor 2000, aproximativ o pătrime (25%) din toată producția mondială se afla sub controlul a circa 600 de grupuri financiar-industriale [6, p. 5].

Indicatorul respectiv ne oferă dreptul de a concluziona că grupurile financiar-industriale au devenit parte integrantă a marilor structuri economice, politice și sociale din cadrul statelor, având posibilitatea de a influența nu doar asupra economiei, dar și asupra politicii statelor sau uniunilor de state.

Motivele apariției grupurilor financiar-industriale, analizate mai sus, au fost descrise și de economistul Rudolf Hilferding în monografia *Capitalul financiar*. În opinia acestui autor, sarcinile procesului de fuzionare a *capitalului bancar* și a *capitalului industrial* în ***capital financiar*** sunt [7]:

1) stimularea transformărilor în economie;
2) îmbunătățirea climatului investițional;
3) dezvoltarea competitivității mărfurilor autohtone;
4) accelerarea progresului tehnico-științific.

Analiza bazelor metodologice ale ***capitalului financiar-industrial*** permite identificarea conținutului, în care sunt prezenți atât *subiecții*, *obiectul*, cât și *raporturile* dintre acestea [8, p. 5].

Subiecții capitalului financiar-industrial sunt, pe de o parte, instituțiile financiar-creditare, precum și companiile de asigurări, fondurile de investiții și de pensii, iar pe de altă parte, structurile de producere, cum ar fi întreprinderile industriale, de transport, de comerț etc.

Obiectul capitalului financiar-industrial, privit în general, sunt mijloacele financiare, formarea, distribuirea și utilizarea acestora în conformitate cu scopurile stabilite. În același timp, aceste mijloace financiare reprezintă un viitor potențial al tuturor factorilor de producție, cum ar fi: forța de muncă, capitalul, terenurile etc.

Cu mijloace financiare pot fi procurați factorii materiali necesari producerii (clădiri, construcții, utilaj, terenuri etc.). Ele pot fi utilizate pentru dobândirea forțelor motrice de producere, cum ar fi: munca, prin achitarea salariilor, instruirea și reciclarea, ridicarea

calificării salariaților; totodată, pot fi cheltuite pentru fondarea noilor instituții financiar-bancare, reorganizarea întreprinderilor, organizarea noilor obiecte financiar-industriale. Aceasta permite identificarea capitalului financiar-industrial ca un sistem integru de autoreproducere, care fiind relativ izolat de alte structuri economice, este capabil să-și fondeze propriile întreprinderi.

Caracterul *raporturilor capitalului financiar-industrial* se caracterizează ca un proces de integrare, de formare a unui singur grup cu diverse interconexiuni între subiecți, în baza obiectului menționat.

Dacă, până la formarea capitalului financiar-industrial, fiecare subiect avea sfera sa de activitate (instituțiile bancare – circulația mijloacelor financiare, întreprinderile – producția sau alte tipuri de activități de întreprinzător etc.), avea funcții, sarcini și obiective caracteristice, avea forme distincte de venit, atunci în procesul de formare a capitalului financiar-industrial are loc îmbinarea sferelor de activități (instituțiile financiar-bancare se încadrează în producere și în alte activități de întreprinzător, se stimulează fondarea noilor structuri de întreprinzător, întreprinderile fondează instituții financiar-bancare etc.) prin intermediul diferitelor tipuri de activități de întreprinzător (operațiuni de trust, sistem de participațiune etc.), are loc întrepătrunderea organică a funcțiilor, scopurilor activității lor, dar cel mai important (accentuăm), are loc acumularea și consolidarea formelor de venit ce sunt integrate într-un tot.

Rezumând cele de mai sus, evidențiem că activitatea grupului financiar-industrial reprezintă totuși însăși activitatea membrilor lui, care se desfășoară în conformitate cu contractul de constituire a grupului financiar-industrial și cu proiectul de organizare a acesteia, fiind orientată spre obținerea de profituri. Beneficiul grupului financiar-industrial reprezintă profitul consolidat al membrilor grupului. La întocmirea bilanțului consolidat, beneficiul se reflectă în bilanțul companiei centrale. Modalitatea și direcțiile de cheltuire a beneficiului sau de acoperire a pierderilor se constată prin decizia consiliului administratorilor grupului financiar-industrial, dacă contractul de constituire nu prevede altfel.

Referințe:

1.. CARPENARU, S.D. *Romanian commercial law*. Bucharest: Universul juridic, 2016.
2. ТУРЧАК, А.А., БАРЮТИН, Л.С., БЕРШАДСКАЯ, Т.Н. *Интегрированные финансово-промышленные структуры*. Санкт-Петербург: Наука, 1996.
3. МОВСЕСЯН, А.Г. *Методологические основы обеспечения устойчивости финансово-промышленных групп*. Москва: МСХА, 1997, p. 30.
4. ЛУТОШКИН, С.А. *Исторический опыт создания и деятельности финансово-промышленных групп в Российской Федерации в 1991-2016 гг.*: *Диссертация.* Москва, 2017. A se vedea: http://elibrary.bsu.az/books_200/N_91.pdf

5. ТИМОШИНА, Т.М. *Экономическая история зарубежных стран*. Москва: Юстицинформ, 2004.
6. УТКИН, Э.А., ЭСКИНДАРОВ, М.А. *Финансово-промышленные группы*. Москова: Тандем. Экмос, 1998.
7. ГИЛЬФЕРДИНГ, Р. *Финансовый капитал*. Москва: Социально-экономическая литература, 1969.
8. ОРЕХОВ, С.А., СЕЛЕЗНЕВ, В.А. *Менеджмент финансово-промышленных групп*. Москва: МЭСИ, 2005.